

**АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ
КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ**

Отговорният бизнес - за бизнес по правилата.

**ПРЕПОРЪКИ
НА АСОЦИАЦИЯТА НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
КЪМ ИЗГОТВЯНЕТО НА ПРОЕКТ НА ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ НА РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ ЗА 2027 Г.**

Законът за държавния бюджет е фундаментална законодателна норма, в която намират отражение възприетите от парламентарното мнозинство и излъченото от него правителство политики в различните сфери на общественно-икономическия живот, както и функционирането на държавния апарат. Държавният бюджет, като финансов инструмент за провеждане на политики и постигане на цели от общонационално значение, определя какъв ресурс ще бъде иззет от икономиката, как ще бъде преразпределен, кои публични системи ще бъдат насърчени да се реформират и кои ще бъдат оставени да продължат по инерция. От тази гледна точка, Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ) представя своите препоръки към проекта на Бюджет 2027 г., с цел осигуряването в неговата структура на финансирането на политики за подобряване на бизнес средата и осигуряване на икономически растеж на България.

Бюджетът за 2026 г. беше изготвен и приет в средата на годината, при вече реализирани разходи, натрупан дефицит и поети ангажименти от предходни периоди. В становището по Бюджет 2026 АИКБ прие, че по-предпазливата фискална корекция през 2026 г. може да бъде разбрана единствено ако бъде последвана от ясен и обвързващ ангажимент за Бюджет 2027, съдържащ реални реформи в разходната част на бюджета, оптимизация на администрацията, прекратяване на автоматичните механизми за нарастване на разходите и по-бързо връщане към балансирано бюджетно салдо.

За АИКБ няма да бъде приемливо през 2027 г. още веднъж да бъде признато, че реформите са необходими, но да бъдат отложени за следващ бюджетен период, защото след години на ускорено нарастване на текущите разходи, автоматично индексирани на ключови разходни пера и финансиране на все по-голяма част от текущото потребление чрез дефицит и нов дълг, България има нужда от възстановяване на фискалната нормалност.

АИКБ разбира фискалната нормалност не като механично съкращаване на бюджетни разходи, а като държавен бюджет, който харчи по-малко там, където ресурсът се губи без достатъчен обществен ефект, и повече там, където публичният разход създава икономически растеж, човешки капитал, инфраструктура, производителност и сигурност. Именно затова основната ни позиция е, че фискалната консолидация трябва да бъде извършена преимуществено чрез структурна реформа на разходите, без повишаване на данъчно-осигурителната тежест и без пренебрегване на публичните инвестиции.

АИКБ предлага средносрочната бюджетна политика за периода 2027–2029 г. да бъде подчинена на ясна и последователна цел: дефицит до 2 на сто от БВП през 2027 г., до 1 на сто през 2028 г. и балансиран бюджет през 2029 г. Според нас това е реалистична цел, която дава време за структурни промени и в условията на откритата спрямо България процедура при прекомерен дефицит изпраща

ясно послание, че границата от 3 на сто не е нормална цел на бюджетната политика, а максимално допустимо отклонение при неблагоприятни обстоятелства.

I. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА

АИКБ настоява макроикономическата рамка на Бюджет 2027 да бъде изготвена при по-висока степен на консерватизъм. В период на значителна външна несигурност, бюджетът не трябва да се строи върху най-благоприятния възможен сценарий за растеж, инфлация и събираемост, защото всяко надценяване на приходите впоследствие се превръща в натиск за отлагане на разходи или в прекомерен бюджетен дефицит и нов дълг.

Разликите между прогнозите на основните институции показват именно необходимостта от предпазливост. БНБ¹ очаква реален растеж на БВП на България в размер на 2,7 на сто през 2027 г. и средногодишна инфлация по ХИПЦ от 3,5 на сто. Европейската комисия² е по-предпазлива и прогнозира растеж от 2,2 на сто и инфлация от 2,6 на сто през 2027 г. В същата прогноза Комисията очаква дефицитът на сектор „Държавно управление“ да достигне 4,3 на сто от БВП, а държавният дълг – 35,5 на сто от БВП.

И двете прогнози предполагат положителен икономически растеж и именно затова високите бюджетни дефицити не могат да бъдат обяснени като нормална антициклична реакция срещу рецесия. Те са сигнал за структурно несъответствие между постоянните приходи и постоянните разходи.

Този извод се подкрепя и от Фискалния съвет³. В становището си по изпълнението на Националния средносрочен фискално-структурен план Съветът оценява структурния проблем на бюджета на около 3 на сто от БВП и подчертава, че устойчивият бюджетен дефицит не следва да надвишава 1 на сто от БВП. Съветът препоръчва бюджетните цели да бъдат преформулирани в по-амбициозна посока и да се създават по-големи фискални буфери. Тази оценка е в съответствие с предложената от АИКБ цел на бюджетния дефицит.

По предварителни данни на Министерството на финансите⁴ салдото по консолидираната фискална програма към края на август 2026 г. е отрицателно в размер на 3,0 млрд. евро, или 2,4 на сто от прогнозния БВП. Влошаването през август е концентрирано основно при плащанията за инвестиции по Плана за възстановяване и устойчивост, а приходите, помощите и даренията към същия момент се очаква да достигнат 30,1 млрд. евро – с 11,9 на сто повече спрямо същия период на 2025 г.

Тези данни са нагледна илюстрация защо в анализа на бюджетните разходи трябва ясно да бъдат разграничавани еднократните инвестиционни плащания от трайното увеличение на текущата разходна база. Следователно, отчитайки всичко гореизложено, основният въпрос пред Бюджет 2027 не е как да бъде намерен нов данъчен източник, а как да бъде овладяна разходната инерция.

¹ Българска народна банка, „Макроикономическа прогноза“, юни 2026 г., прессъобщение от 26.06.2026 г. – прогноза за 2027 г.: реален растеж 2,7% и средногодишна ХИПЦ инфлация 3,5%. Източник: www.bnb.bg.

² European Commission, Economic Forecast for Bulgaria, 21.05.2026 – прогноза за 2027 г.: реален растеж 2,2%, инфлация 2,6%, бюджетно салдо -4,3% от БВП и брутен държавен дълг 35,5% от БВП. Източник: ecconomy-finance.ec.europa.eu.

³ Фискален съвет на България, „Становище относно Годишния доклад за напредъка за 2026 г. по изпълнението на Националния средносрочен фискално-структурен план за периода 2025–2028 г.“, 12.05.2026 г. Източник: www.fiscal-council.bg.

⁴ Министерство на финансите, 01.09.2026 г., предварителни данни и оценки за изпълнението на КФП към август 2026 г. – дефицит 3,0 млрд. евро (2,4% от прогнозния БВП) и очаквани приходи, помощи и дарения 30,1 млрд. евро. Източник: www.minfin.bg.

В обобщение, АИКБ препоръчва приходната рамка да се базира на консервативни допускания за растеж и инфлация и да не включва фискални ефекти от административни мерки, които нямат доказан ефект. В случай, че икономиката се развие по-добре от очакваното и/или ако инфлацията се окаже по-висока, и/или ако събираемостта надхвърли планираното ниво, то допълнителните приходи следва да намаляват бюджетния дефицит и съответно необходимостта от нов дълг. Инфлационното изпълнение на приходите не е структурна реформа и не трябва да бъде използвано за поемане на нови постоянни разходни ангажименти.

II. ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛЕН МОДЕЛ И ПРИХОДНА ПОЛИТИКА

АИКБ е убедена, че българският данъчно-осигурителен модел е едно от конкурентните предимства на икономиката. Ниските преки данъци, сравнително широката облагаема основа с ограничени данъчни облекчения, относително простата конструкция и поносими данъчни ставки имат значение за инвестиционните решения, предприемачеството и способността на българските предприятия да се конкурират на единния европейски и световен пазар.

Бюджет 2027 не трябва да търси решение проблема с дефицита чрез повишаване на данъчни ставки, осигурителни вноски или чрез въвеждане на нови общи тежести върху труда и капитала. Когато е налице влошаване на структурата и размера на разходната база, увеличаването на приходната част чрез увеличаване на данъчно-осигурителната тежест единствено отлага решението на проблема, като прехвърля цената към работещите и предприятията.

В становището си Фискалният съвет⁵ подчертава, че приходите на бюджета нарастват с добри темпове, докато структурният проблем е концентриран в разходната част, поради това препоръчва запазване на текущата политика на данъчно облагане и премахване на автоматичните механизми за увеличение на разходите.

Всъщност, виждането ни е , че необходимият допълнителен ресурс трябва да бъде търсен чрез осигуряване на устойчива среда за постигане на по-висок икономически растеж, подобряване на събираемостта, реален риск-анализ, електронизация на контрола, ограничаване на неформалната икономика и по-добро управление на държавните активи и ресурси. АИКБ подкрепя последователните мерки срещу данъчни измами и сива икономика, но не приема борбата със сивия сектор да бъде използвана като обяснение за прекалено оптимистични приходни планове. Бизнесът има нужда от предвидимост по отношение на данъчно-осигурителните си плащания това важи и за максималния осигурителен доход, всички видове начислявани и дължими такси и останалите квазиданъчни плащания. Необходимо е предприятията да могат да планират разходите си за труд и инвестиции. Бюджетът не трябва да се превръща в инструмент за допълнителна тежест към коректните данькоплатци.

III. РАЗХОДНА ПОЛИТИКА И ПРОГРАМНО БЮДЖЕТИРАНЕ

Същинската реформа, която АИКБ очаква от Бюджет 2027, е в начина, по който държавата планира, разпределя и оценява разходите си. В продължение на години голяма част от бюджетния процес следва инерционната логика „предходна година плюс процент“. При този метод на

⁵ Фискален съвет на България, „Препоръки на Фискалния съвет за бюджета за 2026 г.“, 04.05.2026 г. – запазване на данъчната политика, премахване на автоматичните увеличения, изравняване на осигурителната тежест и административна реформа. Източник: www.fiscal-council.bg.

бюджетиране въпросът е с колко да се увеличи бюджетът на дадена система, а не какъв резултат е постигнат с вече предоставения ресурс.

АИКБ предлага 2027 г. да постави началото на реално програмно и резултатно-ориентирано бюджетиране. Това не означава формално преименуване на параграфи и програми, а промяна в логиката на финансирането. Всяка значима бюджетна програма трябва да има конкретно дефинирана цел, измерими показатели, срок, отговорна институция и механизъм за оценка. Финансирането трябва да е съобразно аргументирана необходимост и резултат, а не поради факта на съществуване на съответната структура и през предходна година.

Преди да бъдат увеличени ресурсите на една система, в т.ч. и финансовите, трябва да бъдат ясно формулирани проблеми/задачи, които решава, очаквани резултати, вкл. междинни такива, как ще бъде измерени и верифицирани, в какви срокове, с какви други системи кореспондира и какво ще се случи, ако резултатът не бъде постигнат. Именно това е разликата между бюджет като счетоводен документ и бюджет като инструмент на политика.

АИКБ предлага Министерството на финансите да задълбочи прегледа на публичните разходи, като се анализира не само размера на разхода, но и структурата, ефективността, дублирането на функции и реалния обществен резултат. Програми, за които не може да бъде доказан достатъчен ефект, следва да бъдат реструктурирани или дори прекратявани, а временните субсидии и компенсационни схеми трябва да имат предварително определен край, а при необходимост от евентуално продължаване, това да става само след изрична оценка.

Особено важно е ясно да се разделят еднократните разходи, натрупаните задължения и временното европейско финансиране от трайното нарастване на текущата разходна база. Еднократен приход не може да бъде аргумент за постоянен разход, както и еднократно инвестиционно плащане не трябва да се представя като доказателство, че текущата структура на бюджета е устойчива.

Програмното бюджетиране предполага пълноценна цифровизация на процеса – от целеполагане до верификация на резултати. Следователно, това е естествена предпоставка за повече публичност. Особено при големите програми и инвестиционни проекти е необходимо ежегодно да се публикува информация за финансовото изпълнение, физическия напредък и резултатите им. Данъкоплатецът има право да знае не само колко е похарчено, а какво е получено срещу този разход финансиран от данъците му.

IV. ПУБЛИЧЕН СЕКТОР И АДМИНИСТРАТИВНА РЕФОРМА

Разходите за персонал са сред най-нееластичните елементи на публичните финанси, тъй като след като бъдат увеличени, те практически не могат да бъдат намалени без сериозни социални и политически последици. Затова една от най-проблемните и вредни практики през последните години е тяхното определяне чрез автоматични формули, които не отчитат възможностите на бюджета, резултатите от дейността и производителността.

АИКБ настоява автоматичните механизми за индексване на възнагражденията в публичния сектор, обвързани със средната или минималната работна заплата да бъдат трайно премахнати. Политиката по доходите в публичния сектор трябва да отчита сложността и отговорността на труда, работния процес, резултатите от дейността, кадровата политика и фискалните възможности, но не може и не трябва да бъде поставена на автопилот.

Това не е призив за ниски заплати в администрацията, а напротив – АИКБ подкрепя възможността добрите и необходимите специалисти да получават конкурентни възнаграждения, като по-високото възнаграждение трябва да бъде обвързано с по-висока ефективност, оптимизирана численост и по-добро качество на публичната услуга.

Затова Бюджет 2027 трябва да бъде съпроводен с реален функционален анализ на администрацията. Следва да бъдат закрити трайно незаетите бройки, обединени структури с дублиращи се функции (както на централно, така и на регионално ниво), а общи административни дейности като счетоводство, човешки ресурси, ИТ обслужване, управление на имоти и част от обществените поръчки да бъдат централизирани. Необходим е и преглед на практиката лица, придобили право на пенсия, да продължават да заемат длъжности в системи, в които не се отчита недостиг на кадри и се поддържат високи разходи за персонал.

V. ПЕНСИОННА И СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА

Дългосрочен и съществен риск за публичните финанси е пенсионна система, която освен осигурителна изпълнява и социалната функция. АИКБ споделя разбирането, че пенсията трябва да се определя единствено според осигурителния принос, докато социалното подпомагане трябва да бъде следствие от реална необходимост и дефицити в доходи.

По тази причина АИКБ предлага преразглеждане на института на минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст. Сегашният модел административно приравнява пенсии на лица с различен осигурителен принос и така компрометира връзката между внесените осигуровки и размера на пенсионното право. Това създава несправедливост спрямо лицата с по-дълъг стаж и по-висок деклариран осигурителен доход и намалява стимулите за пълно осигуряване.

Правилният подход е пенсията да се определя според осигурителния принос и установената формула, а когато общият доход на пенсионера е недостатъчен за гарантиране на приемливо жизнено равнище, подкрепата да бъде предоставяна през системата на социалното подпомагане след доходен и имуществен тест. По този начин социалният компонент ще бъде прозрачно финансиран от държавния бюджет и насочен към хората с действителна необходимост, вместо да се прикрива като осигурително право.

АИКБ не предлага социално уязвимите пенсионери да бъдат оставени без подкрепа, а точно обратното, предлага публичният ресурс да бъде насочен по-точно към нуждаещите се, а пенсионната система да възстанови основния си принцип: по-висок и по-дълъг осигурителен принос да води до по-високо осигурително право.

АИКБ настоява и за равнопоставеност при осигурителната тежест като държавните служители и останалите категории, за които личната осигурителна вноска се заплаща от бюджета, следва постепенно да преминат към същото разпределение между осигурител и осигурено лице, което важи за работещите в частния сектор. Тази промяна не трябва да се обезсмисля чрез пълно автоматично компенсиране на нетния доход с увеличение на брутното възнаграждение – ако се търси такова, да става поетапно.

Необходима е и продължаваща реформа на медицинската експертиза в системата на ТЕЛК. Системата трябва да защитава хората с реални увреждания, но оценката следва да бъде насочена към функционалната работоспособност и възможностите за трудова реализация, а не към механично натрупване на проценти, които отключват множество парични и непарични права.

В дългосрочен план следва да бъде ускорено развитието на капиталовия втори стълб. Застаряващото население и намаляващият относителен дял на работещите означават, че разходопокривната система не може безкрайно да компенсира негативните демографски процеси чрез по-високи трансфери от държавния бюджет.

VI. МИНИМАЛНА РАБОТНА ЗАПЛАТА

АИКБ оценява положително постигнатия през август 2026 г. напредък по изработването на нов механизъм за определяне на минималната работна заплата. Одобреният от Министерския съвет проект предвижда ежегодният размер на МРЗ да се определя след преговори между социалните партньори при отчитане на покупателната способност, равнището и динамиката на работните заплати и производителността на труда. Предвидена е и периодична оценка на адекватността.

Това е значително по-балансиран подход от досегашната механична формула, но същевременно АИКБ подчертава, че тестът за адекватност не следва да бъде втори автоматичен механизъм за определяне на размера на МРЗ. Постигнатата договореност за референтните показатели трябва да бъде методологически прецизирана в подзаконовите актове.

Първият въпрос е съпоставимостта на показателите, защото национално определяната минимална работна заплата представлява ОСНОВНО трудово възнаграждение, а една от референтните стойности, с която се тества адекватността на МРЗ е 60% от БРУТНАТА медианна работна заплата. АИКБ счита, че най-коректният национален тест е съотношение между ОСНОВНА минимална и ОСНОВНА медианна работна заплата. Алтернативно, ако се използва брутната медианна заплата, трябва да бъде определена съпоставима брутна величина на минималното възнаграждение по ясна и възпроизводима методика. Не е методологически правилно да се сравняват показатели с различен състав и чрез това автоматично да се създава натиск към по-висока референтна стойност.

Вторият въпрос е „издръжката на живот“. Референтната стойност на такъв показател зависи от методиката за определянето му, в т.ч. състав на домакинството, жилищен статус, регион, потребителска кошница и редица други допускания. АИКБ счита, че включването в законов текст на статистически показател, за който липсва официална, прозрачна, възпроизводима и институционално утвърдена методология, и автоматичното му използване като референтна стойност при оценката на адекватността на МРЗ може да затрудни практическата реализация на теста за адекватност. Затова тестът за адекватност следва да е аналитичен, а не императивен механизъм, с което се реализира именно смисъла на Директива (ЕС) 2022/2041. Анализът слез тестване на съответната МРЗ трябва да показва къде се намира възнаграждението спрямо избраните ориентири и да формулира политики за повишение.

VII. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Здравеопазването е пример за система, в която номиналното увеличение на бюджета през годините не е довело до подобрене на резултатите и удовлетвореността на гражданите. АИКБ счита, че повече пари за финансиране на една публична система не представлява реформа и този модел не може да бъде продължаван безкрайно.

Бюджетът на НЗОК за 2027 г. трябва да постави по-силен акцент върху профилактиката, превенцията, ранната диагностика и извънболничната помощ, като едновременно с това се засилят

електронният контрол, проследимостта на лекарствените разходи и оценката на резултата от медицинските дейности. Необходима е и продължаваща реформа на болничната структура и на Националната здравна карта, така че парите да следват реалната потребност от медицинска помощ, а не исторически изградената мрежа от разходни центрове за усвояване на публичен ресурс.

АИКБ не подкрепя автоматични нормативни механизми за възнаграждения в здравната система, които създават нови постоянни задължения независимо от дейността, специалността, региона, натоварването и качеството. Проблемът с доходите на медицинските специалисти е реален, но неговото решение трябва да бъде част от цялостна реформа на финансирането и организацията на системата, а не самостоятелна формула, която увеличава разхода без аргументизация за справедливост спрямо персонала от една страна, и гаранция от друга страна за адекватен достъп и по-добро лечение.

VIII. КАПИТАЛОВИ РАЗХОДИ И РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИЯТА

Фискалната консолидация не означава механично орязване на капиталовите разходи. Целевите инвестиции в транспортна, енергийна, водна, дигитална и индустриална инфраструктура могат да повишат производителността, да намалят транзакционните разходи за бизнеса и да разширят потенциала за дългосрочен растеж.

При определянето на приоритетите на капиталовата програма следва да бъдат отчетени националните приоритети и съобразени стратегическите направления за развитие на Европейския съюз. В речта си за състоянието на Съюза от 16 септември 2026 г. председателят на Европейската комисия постави специален акцент върху необходимостта от защита на инвестициите, ускорено развитие на енергийната свързаност и електроенергийните мрежи, нови мощности за съхранение на енергия, повишаване на енергийната независимост, климатичната устойчивост и внедряването на изкуствения интелект в реалната икономика. АИКБ счита, че капиталовите разходи в Бюджет 2027 следва да бъдат насочени към проекти, които едновременно отговарят на тези европейски приоритети и повишават производителността и конкурентоспособността на българската икономика като за тяхното финансиране България трябва в максимално възможна степен да мобилизира европейските фондове и инструменти.

АИКБ предлага национално финансираните големи проекти да преминават през реална оценка на разходите и ползите, степента на готовност, икономическия мултипликатор и възможните алтернативни модели на финансиране. Приоритет трябва да получават проектите, които решават доказан инфраструктурен проблем и оказват съществен ефект върху инвестициите, производителността и регионалната свързаност.

В тази връзка не е необходимо всеки голям инфраструктурен обект да бъде финансиран изцяло от държавния бюджет и след това изцяло да остане бюджетна отговорност, а България трябва значително по-активно да използва публично-частните партньорства, вкл. концесии, дялови и/или дългови съвместни участия, делегирани услуги. При подходящо структуриране ПЧП позволява привличане на частен капитал, споделяне на строителния и експлоатационния риск, използване на управленска експертиза, адекватни срокове за реализация и по-нисък непосредствен натиск върху публичните финанси.

АИКБ отново предлага идеята при инвестиционни проекти със значим обществен интерес да бъде приложен т.нар. „Капиталов референдум“, при който част от необходимия финансов ресурс за изграждането на енергийни и индустриални мощности, инфраструктурни проекти и други значителни

публични инвестиции да бъде набиран на организирания капиталов пазар чрез емисии на дялови и/или дългови инструменти.

Този модел има не само финансово, но и дисциплиниращо значение, защото пазарният интерес към даден проект е тест за неговата икономическа убедителност и обосновааност. Когато граждани, пенсионни фондове и институционални инвеститори са готови да вложат собствен ресурс при прозрачни параметри и ясно разкрит риск, това представлява много по-силен сигнал за жизнеспособността на проекта от административното му включване в капиталова програма. Едновременно с това се създават качествени инструменти за българския капиталов пазар и възможност националният спестовен ресурс да участва в изграждането на национална инфраструктура.

Общинските инвестиционни програми също следва да бъдат преформатирани. Списъците с общински проекти трябва да отразяват необходимост и инструмент за по-добра дреда, а не да се превръщат в постоянен паралелен механизъм за разпределяне на централен ресурс без достатъчно строга оценка на готовността, приоритетността и обществената възвръщаемост.

В тази връзка АИКБ поставя като самостоятелен приоритет своевременното разплащане на държавата и общините с бизнеса за реално извършени и приети дейности. Не трябва да се допуска бюджетният дефицит формално да бъде ограничаван чрез забавяне на актуването и фактурирането, задържане на издадени фактури, отлагане на плащания или прехвърляне на вече възникнали задължения към следващи бюджетни периоди. Това не намалява действителния публичен разход, а единствено прехвърля проблема върху предприятията, влошава тяхната ликвидност и подкопава доверието в държавата като коректен възложител. АИКБ предлага да бъде въведен ясен и регулярно действащ механизъм за разплащане по изпълнените договори и публичните инвестиционни проекти, който да гарантира своевременно фактуриране, отчетност на възникналите задължения и плащане в договорените срокове. Това ще има и силен антикорупционен ефект.

АИКБ отчита променената среда за сигурност и необходимостта България да изпълнява ангажиментите си за модернизация на отбраната, но въпросът не е дали страната трябва да инвестира в сигурност, а как максимална част от този публичен ресурс да може едновременно да създава производствен, технологичен и човешки капитал в България.

Когато големи отбранителни системи се закупуват изцяло от чужбина без местно производство, поддръжка, компоненти и технологичен трансфер, значителна част от икономическия ефект от публичния разход се реализира извън страната, докато дългът и лихвеният разход остават за българския бюджет. Затова при бъдещи стратегически поръчки трябва системно да се търсят офсетни механизми, участие на български доставчици, производство, ремонт и поддръжка в страната и дългосрочно индустриално сътрудничество.

АИКБ счита, че при бъдещи стратегически проекти България трябва да се стреми към възможно най-силно национално капиталово участие, а когато икономически и договорно е постижимо, към приблизително равноправно участие. Това създава устойчивост, защото при местни активи, българско капиталово участие, квалифицирани работници, инженери, доставчици и технологична инфраструктура чуждестранният партньор има много по-силен дългосрочен интерес да развива производството в България.

IX. БЮДЖЕТЪТ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА РАСТЕЖ, ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ И ЧОВЕШКИ КАПИТАЛ

Недостигът на човешки ресурс остава едно от най-сериозните ограничения пред предприятията. България практически не разполага със свободен трудов резерв, а демографската тенденция показва, че проблемът ще се задълбочава. Това изисква по-активно участие на държавата в квалификацията и преквалификацията, професионалното и дуалното образование, STEM подготовката, ученето през целия живот и активирането на неактивните лица.

Ресурсът за образование и обучение трябва да се насочва според резултатите и търсенето на пазара на труда. Не е достатъчно да финансираме повече места и повече обучителни институции, ако икономиката не получава необходимите специалисти. Финансирането следва да насърчава качество, реализация, технически и природо-математически направления, професионално обучение и връзката между образование и бизнес

Паралелно с това трябва да продължи административното облекчаване на достъпа до работници от трети страни, защото в условията на ограничен вътрешен трудов ресурс тази политика не е алтернатива на повишаването на производителността, а необходимо допълнение към него.

Дигитализацията на държавата също трябва да бъде разглеждана като разходна реформа, а не само като IT проект. Свързаните регистри, принципът за еднократно предоставяне на данни, електронното правосъдие, електронното здравеопазване и автоматизираните административни процеси могат едновременно да намалят тежестта за бизнеса, да ограничат корупционния риск, да осигурят проследимост и прозрачност и да позволят оптимизация на административната численост.

X. ДЪРЖАВЕН ДЪЛГ, ДЪРЖАВНИ АКТИВИ И КАПИТАЛОВ ПАЗАР

България все още има сравнително ниско равнище на държавен дълг спрямо други държави, но това не трябва да създава фалшиво усещане за неограничено фискално пространство. Значение има не само нивото, а скоростта на нарастване и причината за поемането на нов дълг. Европейската комисия очаква съотношението дълг към БВП да достигне 35,5 на сто през 2027 г. При продължителни дефицити, траекторията на нарастващ дълг естествено води и до все по-високи лихвени разходи както поради по-голямата олихвяема база, така и поради по-високи лихви, претендирани от заемодателите.

АИКБ подчертава фундаменталната разлика между дълг, който финансира производителна инфраструктура и създава бъдещ икономически капацитет, и дълг, който финансира текущи заплати, социални плащания и административна издръжка. Първият е икономически оправдан при добра оценка на проекта и е предпоставка за икономически растеж, а вторият оставя бъдещото задължение без съответстващ актив или производителност.

Наред с ограничаването на дефицита държавата трябва да управлява по-активно собствения си баланс, като неизползваеми и неприходоносни активи следва да бъдат продавани при прозрачни процедури, а подходящи миноритарни държавни участия могат да бъдат листвани на Българската фондова борса. Това едновременно ще освободи ресурс, ще подобри корпоративното управление и ще разшири българския капиталов пазар.

Следва да бъде доразвита и възможността гражданите директно да инвестират в държавни ценни книжа при лесен достъп и ниски транзакционни разходи. Националният спестовен ресурс не бива да остава изолиран от финансирането на държавата и големите инвестиционни проекти, когато могат да бъдат предложени прозрачни, пазарно оценени инструменти.

XI. ОСНОВНИ ПРЕПОРЪКИ НА АИКБ КЪМ БЮДЖЕТ 2027

На основата на изложеното, Асоциацията на индустриалния капитал в България предлага при подготовката на държавния бюджет за 2027 г. и актуализирането на средносрочния фискален структурен план да бъдат възприети следните предложения:

- 1.** Цел 2-1-0 , а именно, ускорена бюджетна консолидация и дефицит по КФП до 2 на сто от БВП през 2027 г., до 1 на сто през 2028 г. и балансиран бюджет през 2029 г., а при евентуалното преизпълнение на приходите – преимуществено намаляване на дефицита и дълга.
- 2.** Макроикономическата и приходната рамка да бъдат изготвяни консервативно, без да се използват най-оптимистичните прогнози и без в приходната част да се включват трудно доказуеми еднократни ефекти от административни мерки.
- 3.** Да се запази основният данъчно-осигурителен модел и да не се увеличават данъчни ставки, осигурителни вноски и всякакви такси. Допълнителните приходи да се търсят чрез растеж, събираемост, ограничаване на сивата икономика, електронизация и по-добро управление на държавните активи.
- 4.** Бюджет 2027 да постави началото на реално програмно и резултатно-ориентирано бюджетиране, при което големите бюджетни програми да имат измерими цели и показатели, а системните прегледи на разходите да водят до реструктуриране или прекратяване на неефективни програми.
- 5.** Да бъдат премахнати трайно автоматичните механизми за определяне на възнагражденията в публичния сектор. Политиката по доходите да бъде обвързана с резултатите, производителността, пазара на труда и фискалните възможности, и да бъде съчетана с реална административна реформа.
- 6.** Да се възстанови връзката между осигурителния принос и пенсионното право. Институтът на административно определената минимална пенсия да бъде заменен с осигурително изчислена пенсия и доходно и имуществено тествана подкрепа през системата на социалното подпомагане.
- 7.** Осигурителната тежест за държавните служители и останалите категории, осигурявани изцяло за сметка на бюджета, постепенно да се изравни с правилата за частния сектор, без реформата да се обезсмисля чрез пълно автоматично компенсирание на нетния доход. Паралелно да продължи реформата на медицинската трудова експертиза и да се развие втория пенсионен стълб.
- 8.** Новият механизъм за минималната работна заплата да се прилага така, че тестът за адекватност да остане аналитичен ориентир, а не втори автоматизъм. АИКБ настоява показателите да бъдат методологически съпоставими, основна МРЗ към основна медианна работна заплата и показателят „издръжка на живот“ да се използва само при официална, прозрачна и възпроизводима методика.
- 9.** Допълнителното финансиране на здравеопазването да бъде обвързано с конкретни реформи и измерими резултати, с по-голям относителен дял за превенция, профилактика и ранна диагностика и с реален контрол върху болничната и лекарствената помощ.
- 10.** Капиталовите разходи да бъдат защитени от механично съкращаване, национално финансираните проекти да преминават през строга оценка на готовността, разходите и ползите и икономическата възвръщаемост. Общинските инвестиционни списъци да бъдат заменени с прозрачни критерии и приоритизация.
- 11.** Да бъде разработена активна национална политика за публично-частни партньорства и да бъде приложена инициативата на АИКБ „Капиталов референдум“ за пазарно финансиране на значими публични инвестиционни проекти .

12. При големите отбранителни инвестиции да се търси максимален български индустриален ефект чрез офсетни механизми, местно производство, поддръжка, технологичен трансфер и съвместни предприятия. При бъдещи стратегически проекти България да се стреми към значимо капиталово участие.

13. Бюджетната политика да пренасочи ресурс от неефективно текущо потребление към човешки капитал, професионално и дуално образование, STEM, квалификация, дигитализация и стратегическа инфраструктура, които създават среда за повишен икономически растеж.

14. Да се ограничи използването на нов дълг за финансиране на текущо потребление и да се подобри управлението на държавната собственост чрез продажба на неприходоносни активи, листване на подходящи миноритарни участия и по-широк достъп на гражданите до държавни ценни книжа.

XII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

България няма проблеми с бюджетни дефицити поради свиваща се икономика или защото данъчната система не генерира достатъчни приходи. България има фискален проблем, защото през последните години бяха поети твърде много постоянни разходни ангажименти, без те да бъдат съпроводени със структурни реформи, по-висока ефективност, по-добра бизнес среда и увеличение на производителността.

Изходът не е всяка нереформирана система да поиска още ресурс, а накрая сметката да бъде прехвърлена към работещите, предприемачите и бъдещите поколения чрез по-висока тежест и повече дълг. Изходът е да бъде променен начинът, по който държавата разходва съществуващия ресурс.

АИКБ не предлага политика на механично орязване на бюджетните разходи, а предлага по-малко ресурс за разходи без измерим резултат и повече ресурс за инвестиции, които създават бъдещ растеж, по-малко автоматизми и повече управленска отговорност, по-малко универсални трансфери и по-точно насочена подкрепа, по-малко текущо потребление, финансирано с дълг и повече капитал, който създава активи, производителност и доход.

Бюджет 2027 може и трябва да бъде първата реална стъпка към тази промяна. Ако през 2026 г. държавата имаше оправдания за по-предпазлив преход поради късното приемане на бюджета и наследените ангажименти, през 2027 г. този аргумент вече не съществува. Дефицит до 2 на сто през 2027 г., до 1 на сто през 2028 г. и балансиран бюджет през 2029 г., без увеличаване на данъчно-осигурителната тежест и при защита на продуктивните инвестиции е възможен, ако Бюджет 2027 бъде бюджет на реалната административна и разходна, реформа. Само така България ще възстанови фискалните си буфери, ще запази доверието на бизнеса и инвеститорите и ще освободи ресурс за по-бърз икономически растеж и реално догонване на развитите европейски държави по производителност, доходи и качество на живот.